

El llibre dels àngels

2006-05-12 13:00:59

Cees Nooteboom

Perdut el paradís

Traducció de Mariona Gratacòs

Edicions Bromera, Alzira, 2006

La tradició està ben establerta; en la literatura, però també en la vida. La fugida, el trencament radical, l'aïllament d'aquells que escapen de l'infern o dels que busquen el paradís –dos moviments similars, però no necessàriament idèntics. Els dos protagonistes de la darrera novel·la de Cees Nooteboom haurien d'inserir-s'hi, ja que són dos expulsats del paradís; si més no, dels seus respectius paradisos particulars. Per un costat l'Alma, una jove brasilera que ha estat víctima d'una violació a la favela de Paraisópolis, a São Paulo. Per l'altre, l'Erik Zondag, un crític literari holandès que està sent xuclat per l'espiral en què s'ha convertit la seua vida. Un trencament amb la realitat que fins al moment els ha estat quotidiana que és, al mateix temps, un intent de retrobar allò que han perdut: així, l'Alma busca el paradís a Austràlia, un somni des de la infantesa; l'Erik, de la seua banda, en un sanatori de les muntanyes d'Àustria. Dues històries paral·leles que acaben per tenir, tanmateix, punts de confluència; dos, en concret: en els dos països abans esmentats. I els àngels, aquests personatges tan presents en la nostra cultura –i al mateix temps tan oblidats– en són en part els responsables.

L'autor ha volgut fer evident des del mateix títol de la novel·la quin n'és el punt de referència: *El paradís perdut*, el poema èpic de John Milton sobre l'expulsió d'Adam i Eva del paradís després del pecat original. Amb aquest referent com a constant, doncs, Nooteboom reprén algun dels elements que ja estaven presents en la seua interessant novel·la anterior, *La història següent*. Així, per exemple, el viatge com a metàfora i mètode de la recerca de la pròpia individualitat –en aquella eren Lisboa i l'Amazones les destinacions. També, l'estructura del nucli central de la novel·la en dues parts a priori molt diferents, però, al remat, complementàries; i, en conjunt, el recurs a un cert joc d'espills: d'aquesta manera, la novel·la s'obri i es tanca amb dos passatges, com una mena de pròleg i d'epíleg, situats en sengles mitjans de transport en ruta, i en els quals un *alter ego* de l'autor observa com una altra passatgera llig el poema de Milton; després del pròleg, i simètricament abans de l'epíleg, sengles fragments de l'esmentat poema; i, en el nucli central del volum, la novel·la pròpiament dita dividida en les dues parts abans referides.

Però, sobretot, Nooteboom reprén en *Perdut el paradís* un estil ben característic, bastit sobre una prosa molt lírica i amb un punt de melangiós pessimisme; una prosa més suggeridora que no estrictament narrativa, que conversa amb un lector que ha de ser, així doncs, necessàriament actiu, disposat a acabar de construir el sentit complet d'allò que l'autor només ha insinuat. És d'aquesta manera com trobarem, en l'estada d'Erik Zondag al sanatori d'Alpenhof, un eco evident d'una altra pujada a un altre sanatori: la de Hans Castorp en *La muntanya màgica* de Mann. O una referència directa a la relació de l'autor amb la seua creació, en la manera com comença i acaba la novel·la, quan el narrador es fa explícit per tal d'esdevenir, per un instant, personatge que enceta un diàleg –impossible?– amb altres personatges de la seua pròpia ficció; potser una manera de posar punt i final a una estreta i íntima convivència de molt de

Pere Calonge • Ex-Libris

<http://www.perecalonge.com/exlibris/>

temps. O també, el retrat nítid i incisiu que s'hi fa de la relació entre la crítica i la creació literària a partir de la figura de Zondag.

Però, en essència, *Perdut el paradís* és una nova aproximació a la condició humana, a la recerca d'un sentit per a l'existència; un intent de retrobar el paradís perdut de dos "*persones que vénen d'un lloc on ja gairebé res no quadra*": al capdavant, qui és que no ha buscat en alguna ocasió el paradís? Al mateix temps, la novel·la també és una història d'amor; d'un amor *fou*, en certa manera –peculiar, en qualsevol cas– marcat per la presència dels àngels i, en concret, d'un àngel de sexe femení capaç de fer perdre el món de vista. Però també és una mirada trista a la impossibilitat de les coses, representada al·legòricament –entre altres elements– per la complicada atracció entre un humà i un àngel. Representada, així mateix, pel somni impossible que suposa l' Austràlia amb què ha somiat l'Alma des de ben jove, l' Austràlia dels aborígens que ha deixat d'existir. Un somni perdut, un somni esquinçat.